

Magyar Gyógyszerésztörténeli Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 október 05..

BUDAPEST XII. KERÜLETÉNEK
GYÓGYSZERÉSZTÖRTÉNETE 1950-IG

Írta és szerkesztette: Szmodits László

BUDAPEST

2018

BUDAPEST

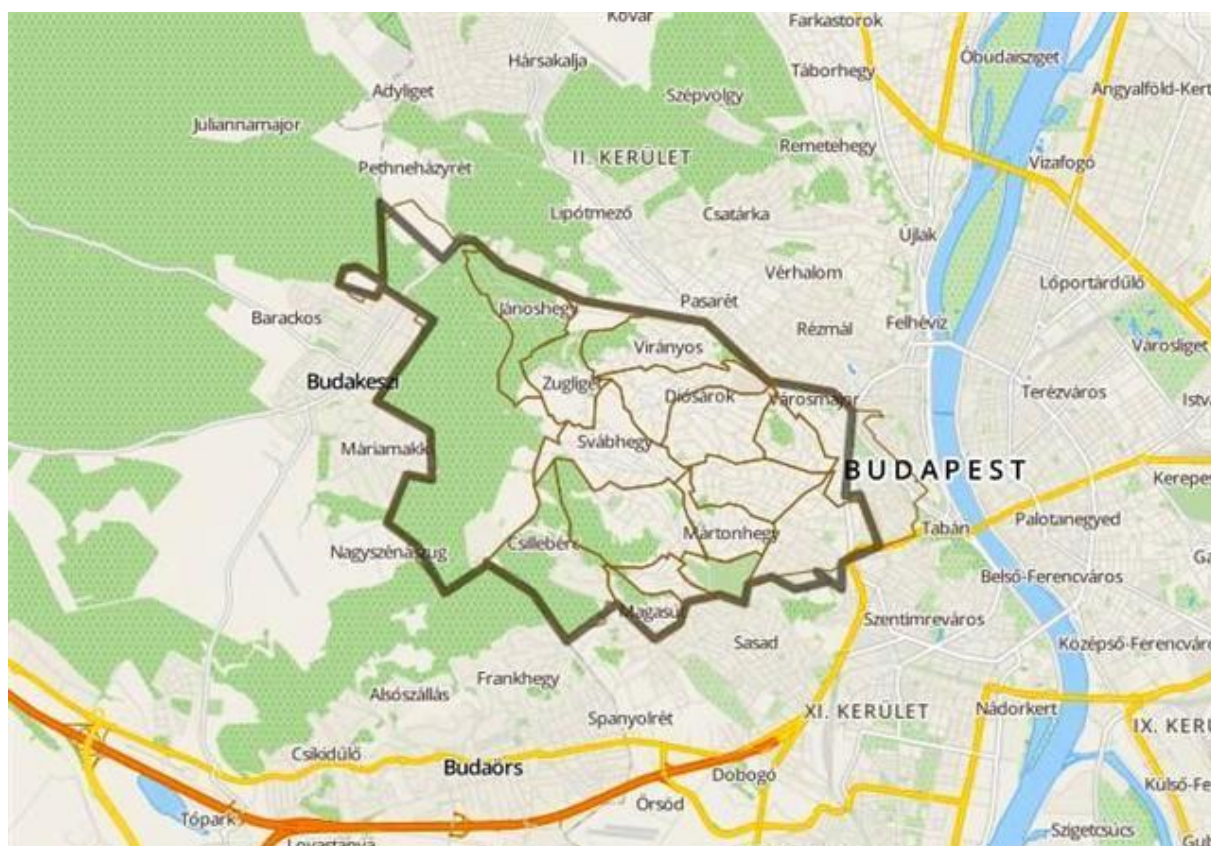
2018

Bevezetés

A főváros XII. kerületének a neve Hegyvidék. Területe 26,67 km².

Önálló kerületté 1930-ban alakult ki a régi I. és II. kerületből. Városrészei: Budakeszi erdő egy része, Csillebérc, Diósárok, Farkasrét, Farkas-völgy, Hunyad-orom, Isten-hegy, János-hegy, Kis-Svábhegy, Krisztinaváros egy része, Kútvölgy, Magas-út, Márton-hegy, Németvölgy, Orbán-hegy, Sváb-hegy (Szabadság-hegy), Széchenyi-hegy, Virányos, Zugliget.

A területének a jelentős részét erdő borítja, ezért a középkori uralkodók közkedvelt vadászterülete volt. Ma a terület nagy része kirándulólhely. A Normafa és környéke egyedül álló természeti érték, a Budai Tájvédelmi Körzet része. A kerület a jó elhelyezkedésének köszönhetően számos diplomáciai képviseletnek is helyet ad. De az üdülők száma is jelentős a kerületben. A János-hegy egyben Buda legmagasabb pontja: 528,16 méter.

Története

Már az őskorban lakott település volt ez terület. A kerület története a vonzáskörében lévő kisebb települések, majorságok, erdő és szőlő-birtokosságok múltjából tevődik össze. A Vár-hegy és a budai hegyek között, az Ördögárok formálta völgyben alakult ki a Krisztinaváros. Ez a Vár védelmi területéhez tartozott, így a Vár katonai kormányzósága által kezelt szigorú építési tilalom alatt álló terület volt. Ez

akadályozta a külváros létrejöttét. Albert szász-tescheni herceg, korabeli helytartó feleségének, Mária Krisztina főhercegnőnek, Mária Terézia leányának a közbenjárására indult meg 1772-ben a terület egy részén a parcellázás. Ezért nevezték el Krisztinavárosnak.

A Városmajor eredetileg az Ördögárok árterületén elterülő kaszáló volt. Ezt a parkot II. József alapította, ekkor kapta a Városmajor nevet. Az Ördögárkot 1920-ban beboltozták. A Városmajorban 1898. VIII. 3-án nyílt meg a Szent János kórház, Buda legrégebbi kórháza 420 ágygal.

A szomszédságában, a Kút völgyi út elején nyílt meg 1943-ban az Országos Tisztviselői Betegsegély Alap Gyógyintézete (OTBA). 1950-től ez lett a Központi Állami Kórház. A bővítések révén az ágyszáma 416 volt. Külön rendelőtér is létesült. 1991-től a Semmelweis Egyetem vette át.

A kerület északi részén van a Hunyad-órom. A tőle délre és északra lefutó völgyek a XVIII. század végéig a karmelita szerzetesek birtoka volt. 1847-ben kapták meg a Zugliget és a Virányos nevet. Zugliget régen Mátyás király vadasparkjához tartozott. Ez gazdag volt a vadkanokban. Innen ered a közeli Disznófő-forrás elnevezése. Mellette régebben étterem működött. A Zugliget felső végében van Libegő alsó állomása, amely felvezet a János-hegyre. Az egykori zugligeti villamos-végállomás épülete ma műemlék.

A Diós-árok a Sváb-hegyet az Isten-hegytől elválasztó nagy esésű völgy. A jobb oldali lejtőjén kanyarog a Fogaskerekű vasút. A Város-kúti völgyfőjétől a János kórházig húzódik. A Város-kúti forrásból fakadó réteg- és a csapadékvíz vezet le az Ördög-árokba.

Az egyes városrészek a XIX. század másik felében, a szőlők pusztulása után kezdtek beépülni. A Sváb-hegyen is jelentős volt a szőlőművelés. A század második felében Jókai Mór hatására egyre több villa épült. A betelepítések a turistaforgalmat is jelentősen előmozdította. 1874-ben megnyílt a Fogaskerekű vasút a Városmajor és a Széchenyi hegy között. A II. világháború után indult meg a Gyermekvasút (Úttörővasút) a Széchenyi hegy és Hűvösvölgy között.

A Normafa és a mai Jóvíz-major környéke (Anna-rét), valamint a János-hegy környéke nagyon közkedvelt kirándulóhely. Itt mindig tisztább a levegő a belső kerületekhez képest. Ezek a területek kiválóan alkalmasak a téli sportolásra is. Ezt a Sióugró-lánc is elősegíti.

A Széchenyi-hegy a Sváb-hegy széles fennsíki része. Ez is kertes üdülő-negyed. Itt található a Magyar Televízió adótornya és a Fogaskerekű-vasút felső végállomása.

A Sváb-hegy lejtőin szórványosan bronzkori, római és népvándorlás-kori emlékeket találtak. Az elnevezését a Budavár 1868. évi török elleni ostromában részt vett sváb katonaságnak tulajdonítják. Az 1850-es években nyaralóhellyé alakult át, színészek, művészek, írók (Jókai Mór) kedvelt pihenő helyévé. Így a Rózsadombral együtt ez a második ilyen terület Budán.

A Sváb-hegytől délre az Irhás-árkot és a Farkas-völgyet elválasztó hegyhát a Magasút. A végződése a meredek, sziklás Ördög-órom. Ez is kedvelt kirándulóhely. Az Ördög-órom aljában működött régebben az Ördög-órom Csárda. Az Orbán-hegy (296 m) környéke kertes villanegyed.

Németvölgy a Sas-hegy északi előterét és a Németvölgyi-árok tágabb környezetét foglalja magába. A területén a római korból származó leleteket találtak. A nagy részén szántók és szőlőtelepek váltakoztak. A betelepítés a XIX. században indult meg. 1884-ben épült fel a Vöröskereszt Erzsébet Kórháza. Később, 1952-ben itt jött létre az Országos Sportegészségügyi Intézet és Kórház. 1885-ben nyílt meg a Németvölgyi temető. Ezt azonban 1982-ben felszámolták. A neves elhunytak sírjait áthelyezték a Farkasréti temetőbe. A temető helyén nyílt meg a Novotel Szálloda és a Budapest Kongresszusi Központ.

A Csillebérc a kerület déli részén, a Farkas-völgy éli lejtőjén helyezkedik el. Ez is kedvelt üdülőtelep. Itt van a Magyar Tudományos Akadémia Központi Fizikai Kutató Intézete, valamint a Gyermekek- és Ifjúsági Központ volt Úttörő tábor) (1).

A kerület népessége (1)

ÉV	LAKOSSÁG SZÁMA
1870	2000
1880	2360
1890	6080
1900	13684
1910	20629
1920	31011
1930	38653
1941	51966
1949	55943
1960	68373
1970	75643
1980	83382
1990	76495
2001	61763
2011	57709
2017	57656

Magyarország Védasszonya gyógyszerár

A gyógyszerár személyes üzleti jogát Szóllóssy István gyógyszerész nyerte el a 65790-1883. B. M. számú rendelettel. A gyógyszerár 1884. V. 4-én nyílt meg a Városmajor utca 2. szám alatt. A gyógyszerárat a 67752-1887. B. M. számú rendelettel a Krisztina utca (ma Krisztina körút) 14. szám alá helyezték át. A 37866-1907. B. M. számú rendelettel átszámozással került a Krisztina körút 101. szám alá. Újabb átszámozással az Alkotás utca 1b. szám alatt működött. – Tulajdonosok: 1884: Szóllóssy István, - 1933-1950: dr. Héray Andor (2).

Dr. Héray Andor (Budapest, 1902. II. 17. - Budapest, 1965...)

A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1924-ben gyógyszerészi, 1929-ben gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett. 1933-tól az államosításig volt a gyógyszerár tulajdonosa. Kiváló elméleti felkészültséggel és nagy gyakorlattal rendelkező szorgalmas, lelkiismeretes gyógyszerész volt (3).

Mátyás Király gyógyszertár

Ez a gyógyszertár a Magyarország Védasszonya gyógyszertárnak a 25045-1884. B. M. számú rendelettel engedélyezett fiókgyógyszertára volt. A Szóllóssy Istvánnak kiadott rendelet szerint a Svábhegyen minden év május 1-től szeptember végéig köteles volt nyitva tartani. A gyógyszertár 1885. V. 26-án nyílt meg az Eötvös utca 4. szám alatt. 1893-ban a fiókgyógyszertár megszűnt, mert Szente Lajos gyógyszerész személyes jogú gyógyszertár létesítésére kapott engedélyt az 58790-1893. B. M. számú rendelettel. A gyógyszertár az eredeti helyén ma is működik. – Tulajdonosok: 1885: Szóllóssy István, - 1893: Szente Lajos, - 1903: Stadtler Mór, - 1910: Wiesner Lajos, - 1934-1950: dr. dr. Schmiedt Dezsőné, Wiesner Márta (4).

Wiesner Lajos Budán született 1870-ben. A Budapesti Tudományegyetemen 1894-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Előbb 1903-tól a csongrádi Szent Rókus gyógyszertárat bérelte. Budapestre költözött és a Budapest-Svábhegyi Mátyás Király gyógyszertár tulajdonosa volt 1910-1934 között. A Budapest-Svábhegy Egyesület pénztárosa volt. Az 1950 utáni tevékenysége és sorsa ismeretlen. 1934-től a leánya, dr. Schmiedt Dezsőné, Wiesner Márta lett a gyógyszertár tulajdonosa. Ő 1924-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet a Pázmány Péter Tudományegyetemen. Az 1950 utáni sorsáról nincs sajnós információ (5).

Alkotás gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Gyöngyössy László gyógyszerész nyerte el az 53368-1907. B. M. számú rendelettel. A gyógyszertár 1907-ben nyílt meg az Alkotás utca 34. szám alatt. – Tulajdonosok: 1907: Gyöngyössy László, - 1909: Bozó Géza, - 1934-1950: dr. Illés Ede (6).

Dr. Illés Ede (Szabadka, Bács-Bodrog megye, 1907. V. 8. – Budapest, 1971. X.. 26..)

Bozó Géza gyógyszerész veje. A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1929-ben gyógyszerészi, 1932-ben gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett. 1934-ben megvásárolta a budapesti Alkotás gyógyszertárat, amelynek az államosításig volt a tulajdonosa. 1950 után a Fővárosi Tanács Gyógyszertári Központja alkalmazott gyógyszerészeként működött (7).

Remény gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Király Antal gyógyszerész nyerte el a 49811-1917. B. M. számú rendelettel. A gyógyszertár 1919. XII. 20-án nyílt meg a Győri út 8. szám alatt. – Tulajdonosok: 1919: Király Antal, Szűts Ernő bérlő, - 1922-1950: Szűts Ernő (8).

Király Antal (1859-1938. I. 1.) 31 évig volt alkalmazott a budapesti Kígyó gyógyszertárban. 1917-ben lett gyógyszertár-tulajdonos. 1922-től nyugdíjba vonult és Keszthelyre költözött. Ott halt meg 1938. I. 1-én éjjel (9).

Szép Ilona gyógyszerész

A gyógyszerész személyes üzleti jogát Dobó Kálmán gyógyszerész nyerte el a 43982-1922. B. M. számú rendelettel. A gyógyszerész 1923. X. 27-én a Hidegkúti út (ma Hűvösvölgy út) 2. szám alatt nyílt meg. Ez a gyógyszerész a Virányos és a Zugliget határán helyezkedett el. A gyógyszerész ma is működik. – Tulajdonosok: 1923: Dobó Kálmán, - 1924: Kalmár M. István, - 1933: Weörös Gyula, - 1945-1950: Csányi Imréné, Weörös Márta (10).

Isten Szeme gyógyszerész

A gyógyszerész személyes üzleti jogát dr. Sperlách Aladárné, Hainiss Berta gyógyszerész nyerte el a 60416-1928. B. M. számú rendelettel. A gyógyszerész 1929. VI. 2-án nyílt meg a Böszörményi út 34. szám alatt. – Tulajdonosok: 1929: dr. Sperlách Aladárné, Hainiss Berta (†1942. IX. 16.) – 1942: dr. Sperlách Aladár kezelő, - 1943-1950: Várbíró Györgyné, Sperlách Eszter (11).

Dr. Sperlách Aladárné, Hainiss Berta (Oparna, Szerém megye, 1871. IX. 5. – Budapest, 1942. IX. 16.) Több generációs gyógyszerész-család tagja. A Budapesti Tudományegyetemen 1905-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. A pályáját Nyitrán, Kassán, majd Újvidéken kezdte. Ő volt az első magyarországi gyógyszerésznő, aki gyógyszerészi jogosítványt szerzett. A Bács-Bodrog megyei Ópalánka Szentháromság gyógyszerésztárának volt a tulajdonosa volt 1906-tól. Mint első női gyógyszerésztár-tulajdonos részt vett dr. Légrády Erzsébettal együtt 1913-ban a FIP hágai kongresszusán. Részt vett a kari közéletben. 1920 után Budapestre költözött, ahol 1928-ban gyógyszerészi jogosítványt nyert. A haláláig volt a gyógyszerész tulajdonosa. Nagyon sok receptet ismert, keresett volt gyomorfekély-pora és a felfekvés elleni szere. Férje, dr. Sperlách Aladár és a lánya, Várbíró Györgyné, Sperlách Eszter is gyógyszerészek voltak, sőt még kapcsolatban voltak dr. Kóczián Géza gyógyszerész (Nagyatád) családjával is. (12, 13).

Sperlách Eszter 1915. VII. 18-án született Budapesten. A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1938-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. Anyja, Hainiss Berta halála után, 1943-tól ő lett a budapesti Isten Szeme gyógyszerész tulajdonosa az államosításig. Az államosítás után vidékre költözött és több helyen gyógyszerész-tulajdonos volt a nyugdíjba vonulásáig (14).

Szent Ágnes gyógyszerész

A gyógyszerész személyes üzleti jogát Wolff Lajos gyógyszerész nyerte el a 64611-1928. I. N. M. M. számú rendelettel. A gyógyszerész 1929. VII. 6-án nyílt meg a Németvölgyi út 20-b. szám alatt. Az átszámolás miatt 1948-ban a gyógyszerész Németvölgyi út 56. szám alatt működött. – Tulajdonosok: 1929-1950: Wolff Lajos (15).

Wolff Lajos senior 1889-ben született Trencsénben. 1907-ben lépett a gyógyszerészi pályára. A Budapesti Tudományegyetemen 1913-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. Részt vett az I. világháborúban. A Budapesti Gyógyszerész Testület elnöke és a Magyarországi Gyógyszerész

Egyesület társelnöke volt. Előbb a zsákai Órangyal gyógyszertárat bérelte 1924-től. Majd a budapesti Szent Ágnes gyógyszertár tulajdonosa volt az államosításig 1929-től. Az 1950 utáni tevékenységéről nincs információ. A fia és az unokája is gyógyszerész volt (16, 17).

Csaba vezér gyógyszertár

Új személyes jogú gyógyszertár felállítását engedélyezte a belügyminiszter a 25015-1934. B. M. számú rendeletével Tánczos (Linger) József gyógyszerésznek. De a felállítandó gyógyszertár megnyitása előtt a tulajdonos egy rövid betegségben 1936. IV. 14-én elhunyt. A gyógyszertár 1936. VI. 22-én az özvegye hasznélvezetői jogával megnyílt a Csaba utca 7/c. szám alatt. – Tulajdonosok: 1936-1950: özy. Tánczos Józsefné hasznélvező, Hegyes Géza (1936-1937), Kőhalmy László (1937-1940), Emánuel Antal (1940-1943), Karner Ákos (1943-1950) kezelők és üzlettársak (18).

Tánczos (Linger) József 1888. VIII. 15-én született a Pest-Pilis-Solt-Kiskun megyei Izsákon. Részt vett az I. világháborúban, ahol a sérülései miatt 50%-os rokkanttá nyilvánították. A Budapesti Tudományegyetemen 1918-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. Pályáját gyógyszertárban kezdte. Az 1920-as években a Chinoin gyógyszergyár orvos-látogatója volt. Gyógyszertári jogosítványt szerzett 1934-ben, de a rövid betegsége és halála miatt már nem tudta átvenni a gyógyszertár tulajdonlását (19, 20).

Karner Ákos Temesvárott született 1905. VII. 5-én. A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1930-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. A Csaba vezér gyógyszertár felelős vezetője és üzlettársa volt. Az államosítás utáni munkájáról nincs információ. (21).

A kerület gyógyszertárainak száma

1948: 8,

1974: 7,

1984: 8,

2002: 14,

2018: 18 gyógyszertár.

Irodalom

1. hu.wikipedia.org/wiki/Budapest_XII._kerülete.
2. Sztankai István: A gyógyszerészetre és a budapesti gyógyszertárakra vonatkozó adatok. Budapest, 156 (1935).
3. Gyógyszerészet, 9, 9, 357 (1965).
4. Sztankai István: i. m. 156.
5. Budai Napló, 18, 785 (1929)
6. Sztankai István: i. m. 157.
7. Gyógyszerészet, 16, 3, 115 (1972).
8. Sztankai István: i. m. 157.
9. Gyógyszerészi Közlöny, 54, 2, 38 (1938).
10. Sztankai István: i. m. 157.
11. Sztankai István: i. m. 158.

12. Gyógyszerészi Szemle, 7, 39, 389 (1942).
13. Gyógyszerészi Szemle, 7, 44, 438-439 (1942).
14. Beniczky Péter: Az egyetemi gyógyszerészképzés vizsgálata 1852-1950-ig. Egyetemi doktori értekezés. Melléklet. Budapest, 173 (1991).
15. Sztankai István: i. m. 158.
16. Gyógyszerészi Szemle, 6, 9, 89 (1941).
17. Budai Napló, 20, 785 (1923).
18. Sztankai István: i. m. 158-159 (1923).
19. Gyógyszerészi Közlöny, 51, 30, 484 (1935).
20. Gyógyszerészi Közlöny, 52, 16, 253 (1936).
21. Beniczky Péter: i. m. 155.